

ادبیات کودکان و ترجمه^(۱)

نویسنده: رونالد جوب
مترجم: اسماعیل حدّادیان مقدّم

«پی‌پی جوراب بلند»^(۴) به وجد بیایند، از درون چشم‌های «هایدی» به شکوه رشته کوه‌های آلپ بنگرند، سر و صدا و ترق و تروق «پینوکیو» را به گوش بشنوند، به اشتباه‌های «رابر هاتز نیلاتز»^(۵) و نقطه ضعف‌های اخلاقی خانم «پیرو»^(۶) بخندند، زندگی‌شان دیگر از آن شور و هیجان لازم خواهد افتاد.

سنت ترجمه ادبیات کودکان در اروپا سنتی

اگر ترجمه آثار بزرگ ادبی، نظیر کتاب مقدس، کتب یونانی، اسطوره‌ها و افسانه‌های نروژی و آسیایی، ایللیاد و اودیسه، شاهنامه فارسی، افسانه‌های ازوپ و رامایانا^(۲) وجود نمی‌داشت، زندگی ما و کودکان ما چگونه می‌بود؟ هنوز هم کودکان از خواندن ترجمه آثار کلاسیکی چون هزار و یک شب (عبری)^(۳)، ۱۷۱۲، خانواده سوئسی رابینسون (آلمانی، ۱۸۱۴) و پینوکیو (ایتالیایی، ۱۸۹۱) لذت می‌برند. از این رو، ترجمه‌ها سهمی مهم در شکل‌گیری میراث ادبی جهان غرب دارند.

ترجمه ادبیات به زندگی ما غنا می‌بخشد و زمینه‌ای فراهم می‌کند تا بتوانیم با نگاهی موشکافانه، به زندگی و اعمال کودکان سایر مناطق بنگریم. کتب ترجمه شده، مانند دریچه‌هایی است که خواننده‌ها می‌توانند از درون آنها و با نگاه کردن به اعمال شخصیت‌هایی شبیه خود، به حقیقت زندگی خویش واقف شوند. ترجمه‌ها الگوهای تجربی را در دیگر فرهنگ‌ها شکل می‌دهند که تا حد زیادی با فرهنگ مبدأ متفاوت است. اگر کودکان نتوانند از حرکات مسخره‌آمیز

۱. این مقاله، ترجمه فصل ۴۴ کتاب زیر است:

International Companion Encyclopedia of Children Literature. Edited by Peter Hunt, Routledge, 1996. PP-519-529.

۲. Ramayana. یکی از دو شعر بزرگ آیین هند، به زبان سانسکریت، نوشته شده در قرن پنجم قبل از میلاد شامل ۲۴۰۰۰ بیت در هفت کتاب، در وصف زندگی و اعمال رام، م.

۳. منظور زبانی است که اصل کتاب بدان نگاشته شده است. م.

۴. چاپ دوم ترجمه فارسی این کتاب را اخیراً خانم گللی امامی، توسط انتشارات هرمس، منتشر کرده است. م.

5. Robber Hotzenplotz

6. Mrs Pepperpot

پایبرجاست. از آن جا که اروپاییان، در احاطه زبان‌های بی‌شماری قرار داشتند، ترجمه‌ها را چون بخشی از زندگی روزانه خویش پذیرفتند. ناشران اروپایی، برای تکمیل فهرست‌های [انتشارات] خویش، از ترجمه‌ها بهره می‌گیرند. بین ۳۰ تا ۷۰ درصد کتب منتشر شده در اروپا، ترجمه است و فراهم کردن کتب سایر کشورها برای مطالعه کودکان، با اهمیت تلقی می‌شود.

البته در کشورهای انگلیسی زبان، سنت ترجمه ادبیات کودکان، از استقبال شایانی برخوردار نبوده است. شمار اندکی از مؤلفان و ناشران متعهد، نظیر کلاوس فلاگ، از انتشارات آندرسون، دوروتی بریلی، از انتشارات کلاریون بوکز و مارگارت اِدری، از انتشارات مک‌الدری بوکز، سعی کرده‌اند شمار عناوین ترجمه شده را افزایش دهند. با وجود این، به دلیل دیدگاهی که ظاهراً در کار نشر [کتاب کودک] غالب است، یعنی چون تصور می‌شود آثار ملی از تنوع کافی و معیارهای عالی برخوردار است، این طور استنباط می‌شود که نیازی به [ترجمه] کتب غیرانگلیسی وجود ندارد.

بنابراین، ترجمه ادبیات کودکان، در ناب‌ترین شکل آن، تلاشی دشوار می‌طلبد و مترجم می‌کوشد حس و معنای اصلی قصه را در زبان دیگر [مقصد] حفظ کند.

بنابراین، ترجمه ادبیات کودکان، در ناب‌ترین شکل آن، تلاشی دشوار می‌طلبد و مترجم می‌کوشد حس و معنای اصلی قصه را در زبان دیگر [مقصد] حفظ کند.

فرایند ترجمه چگونه است؟ چگونه می‌توان اثری هنری را در قالب زبانی دیگر مطرح کرد؟ بسیاری از مترجمان، از آن جا که خود سهمی عمده در فرایند ترجمه برعهده دارند، در این باره دیدگاه‌های خاص خود را دارند. مثلاً ادوارد فنتون^(۱)، نویسنده آمریکایی و مترجم بسیاری از رمان‌های یونانی خاص کودکان، معتقد است:

«بسیه‌ی است اولین و مهم‌ترین جنبه ترجمه، معناست. مترجم باید هر دو زبان را به کفایت بداند تا پی برد چه چیز در زبان اصلی مدنظر بوده و سپس، از کُنه تجربه و ارزشیابی خود در زبان مقصد، مؤثرترین، مناسب‌ترین و بسه یادماندنی‌ترین معادل کلمه یا عبارت را

فرایند ترجمه

ترجمه اثری ادبی از زبانی به زبان دیگر، از سخت‌ترین و دشوارترین کارهاست. اگر چه برای مترجمان ادبی، نه آن شأن و نه آن پاداش مالی مترجمان علمی یا فنی وجود دارد، آنان با فرایندی به مراتب پیچیده‌تر، به ویژه در کار ترجمه برای کودکان مواجه‌اند. مترجمان ادبی به دانش زبان‌شناختی، درک ادبیات کودکان، استعداد نویسندگی و آگاهی از علایق کودکان انگلیسی زبان نیاز دارند.

یکی از دلایل بی‌میلی ناشران، در گنجاندن کتب ترجمه در فهرست‌های انتشاراتی، واقعیت پیچیده فرایند ترجمه و دشواری دسترسی به مترجمان

1. Edward Fenton

بیرون کشد. علاوه بر این، ترجمه صرفاً تعویض اسباب‌های زبانی نیست، بلکه حرکت از فرهنگی به فرهنگ دیگر، طرز فکری به طرز فکر دیگر و از گونه‌ای زندگی به گونه‌ای دیگر است. باید آن چه را به نظر عجیب و نامتعارف می‌آید، چنان ترجمه کرد که اگر نه آشنا، لاقلاً عقلانی و پذیرفته باشد.»

فنتون ۳۳۹: ۱۹۷۷

یکی از معروف‌ترین مترجمان بین‌المللی، پاتریشیا کرامپتون^(۱) انگلیسی است. او از شش زبان ترجمه می‌کند و به فرایند ترجمه، نه به مثابه آینه‌ای فرهنگی، بلکه به مثابه اجرای زنده نمایشنامه می‌نگرد:

«خطی از نمایشنامه را می‌خوانید و نهایت تلاش‌تان را می‌کنید تا آن چه را خوانده‌اید، چنان به اجرا درآورید که مخاطبان، منظور نمایشنامه‌نویس را درک کنند. [در فرایند ترجمه می‌بایست]... طوری عمل کرد تا کاملاً به آن چه منظور نویسنده بوده، وفادار ماند. مترجم، اغلب با نویسنده‌ای سر و کار دارد که خوب می‌نویسد: ولی خوب نوشتن، مستلزم کاربرد ریتم‌ها و لحن‌های^(۲) مختلف است و بی‌شک اگر تنها سه زبان سوئدی، آلمانی و انگلیسی را در نظر بگیریم، سه نوع وزن و ریتم بسیار متفاوت خواهیم داشت. مترجم باید به طریقی، نسبت به هنر و خلاقیت نویسنده، صداقت نشان دهد. نویسنده طوری می‌نویسد که خواننده هم‌بانش را خوش آید و مترجم نیز طوری ترجمه می‌کند که هم‌وطنانش را. نوع دیگری از بی‌صداقتی نسبت به نویسنده، وقتی است که مترجم با خیانت به نویسنده، کاری کند که اثر نویسنده در نظر خواننده‌هایی که ترجمه را می‌خوانند، بی‌جذبه به نظر رسد.»

جوب ۴۱۳: ۱۹۸۸

پُل دیولی^(۳)، مترجم کانادایی که به سبب

شایستگی در ترجمه‌های فرانسوی‌اش از کتاب‌های انگلیسی - کانادایی ادبیات کودکان مشهور است، [درباره ترجمه و فرایند آن] می‌نویسد:

«من خود به خود نویسنده شدم. مترجمان از فنون مختلفی استفاده می‌کنند. فنی که من به کار می‌برم، ساده است: روی دفترچه یادداشتی، تندتند و کلمه به کلمه ترجمه می‌کنم. جایش مهم نیست؛ داخل اتوموبیل، زیر موخسک کن یا در مسافرت‌های هوایی. سپس ترجمه را تایپ می‌کنم و بعد پیش از مرحله آخر، متن را طوری که انگار خودم نوشته‌ام، خیلی واضح و شسته و رفته به فرانسوی می‌نویسم. از مرحله به مرحله این کار هم لذت می‌برم. حالا فهمیده‌ام که واقعاً «بازی با کلمات»، ترجمه، تصحیح و بازبینی را دوست دارم. برای آن که بتوانم در ترجمه کتابی که آغاز کرده‌ام، موفق باشم، باید آن را دوست داشته باشم.»

مکاتبات شخصی، ۶ ژانویه ۱۹۸۱

نظر ماریا پولاسکین^(۴)، از مترجمان بنام، چنین است:

«نظر من درباره ترجمه، این است که اول از همه، مترجم باید خواننده‌ای دلسوز و تحلیل‌گر باشد و دیگر این که خودش هم نویسنده باشد. این روزها شک برم داشته که آن تصور قدیمی‌ام از مترجم، واقعاً همه آن چیزی را که حق ترجمه است، ادا نمی‌کند. آن زمان، گمان می‌کردم مترجم آدمی است که دور و برش را ردیفی از فرهنگ‌های لغت حجیم و کتاب‌های دستور فرا گرفته است. به نظر من ترجمه، بیش از آن که علم باشد، هنری خلاق است. من در ترجمه، خود را با هنر نویسنده عجیب می‌یابم و هر نوع اختلاف جزئی را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهم و سپس، با جدیت تلاش می‌کنم

1. Patricia Crampton
2. rhythms
3. Paule Daveluy
4. Maria Potuskin

بکوشد این سبک را در زبان خود دوباره زنده کند و نگذارد سبک معمول نگارشی‌اش، در ترجمه نمود داشته باشد. او به هنگام ترجمه، احساس می‌کند که نویسنده و نوشته‌اش او را بهتر از خود او می‌شناسد. «در هنگام ترجمه، چندین بار موارد مختلف را مرور می‌کنم؛ طوری که مثلاً می‌بینیم در جایی اسمی انتخاب کرده‌ام که بعداً در طول داستان، متوجه می‌شوم باید عوض شود. اگر خودم این کار را نکنم، بعداً ویراستار مجبور است عوضش کند.»

جوب ۲۳۲-۲۳۳: ۱۹۹۰

مترجم در قبایل تصاویر کتب مصور نیز وظیفه‌اشواری بر عهده دارد. مترجم مشهور فنلاندی، ریتا اویتینن^(۲)، معتقد است که «وقتی مترجم متن اصلی را با تصاویری مشخص می‌بیند، تصاویر نه تنها بر انتخاب کلمات که بر سبک نگارش کل کتاب اثر می‌گذارند.» (۱۵: ۱۹۹۱)

همان طور که هر مترجمی، سبک خاص خویش را دارد، کار ترجمه نیز از خصوصیت‌هایی برخوردار است. با این حال، همه مترجمان، با این فرض اساسی بل موافقت [که باید طوری ترجمه کرد] «که اگر قرار بود مترجم متن را به زبان خود می‌نوشت، با ترجمه فرقی نمی‌داشت.»

تاریخ ترجمه به انگلیسی

تا قرن نوزدهم، کار ترجمه انگلیسی ادبیات کودکان، پراکنده بود: دنیای مصور یا Orbis Pictus، اثر ژان کامینیوس^(۳)، در سال ۱۶۵۸ ترجمه شد و قصه‌های پریان چارلز پرو^(۴)، یعنی کتاب داستان‌ها یا قصه‌هایی از روزگاران گذشته، در سال ۱۶۹۷، هزار و یک شب، در ۱۷۰۶ و قصه‌های مادر غازه، اثر پرو در ۱۷۲۹ به زبان انگلیسی درآمد.

با چندبار خواندن آن اثر، از عهده بیان آن به زبان خودم برآیم... [بعد] به محض آن که علاقه و شوق اولیه‌ام به ترجمه از بین می‌رود، فرایند ترجمه به کاری سخت و اضطراب‌آور بدل می‌شود. مدت‌ها بود که احساس می‌کردم در هر دو زبان [مبدأ و مقصد] زبانم بند آمده است. اما، من تعهد داشتم، قول‌هایی داده بودم و گاهی هم فقط فکر روبه‌رو شدن با ویراستارم بود که مرا به ادامه کار وامی‌داشت.»

آنتی بل^(۱)، دیگر مترجم انگلیسی، خود را مانند آفتاب‌پرست یا هنرپیشه‌ای می‌داند که بر صحنه کاغذ، نقش بازی می‌کند: «مترجم چنان که هنرپیشه، نقش بازی می‌کند، ترجمه می‌کند و واقعاً می‌کوشد چون تکه شیشه‌ای شفاف باشد که خودش در آن دیده نشود و تنها متن [اصلی] در آن نمود داشته باشد.» هدف آنتی در ترجمه، همواره آن بوده تا ترجمه‌ای به دست دهد «که اگر خود او آن را به انگلیسی می‌نوشت، با ترجمه فرقی نمی‌داشت.» او معمولاً کتاب را در طول مرحله‌گزینش می‌خواند... [مع‌هذا] به محض آن که کتابی انتخاب می‌کند، دوباره آن را می‌خواند تا بتواند مجدداً وحدت اثر را در ذهن خود برقرار سازد. آنتی، فصل به فصل ترجمه می‌کند، اما در ترجمه‌های بلند، مکت نیز می‌کند تا برای حفظ ثبات متن، بخش‌های اولیه اثر را مرور کند. او گاه مجبور است اسم چیزهایی را که در فصول قبلی آمده، براساس آن چه بعداً به آن‌ها برخورد کرده است، تغییر دهد. او با استفاده از رایانه، ترجمه را تایپ و هر نوع اصلاحی را در آن منظور می‌کند. در این مرحله، رایانه نقش کمکی مهمی بر عهده دارد؛ چون این اجازه را به او می‌دهد تا متون ترجمه شده را حروفچینی کند. هر چند بعداً نیز به جرح و

تعدیل‌های پیشتری نیاز است.

تعدیل‌های پیشتری نیاز است.

آنتی بل، دریافته است که ترجمه کاری تدریجی است؛ چون او باید سبک نویسنده را دریابد و

1. Anthea Bell

2. Riita Oittinen

3. John Comenius

4. Charles Perrault

در این مدت، تنها قصه‌هایی که در کتب دوره‌گردها^(۱)، کتب ابتدایی، کتب خوب مذهبی، رمان‌های تعلیمی و کتب ماجراجویانه وجود داشت، مناسب ترجمه تشخیص داده و منتشر می‌شود.

نقطه عطف مهم در ترجمه ادبیات کودکان به زبان انگلیسی، ترجمه «داستان‌های عامه‌پسند» از زبان آلمانی [به انگلیسی] در سال ۱۸۲۳ است. این ترجمه و نیز ترجمه قصه‌های پریان آندرسون^(۲) (با ترجمه‌های متعدد)، از زبان دانمارکی، در سال ۱۸۴۶ سبب شد آگاهی بیشتری نسبت به اهمیت ترجمه‌ها برای کودکان پدید بیاید. ترجمه‌های قابل ملاحظه‌ای که از این پس عرضه شد، عبارتند از: ترجمه کتاب هاینریش هافمن^(۳)، با نام *Struwwelpeter* از زبان آلمانی (۱۸۴۸)، بیست هزار فرسنگ زیر دریا (۱۸۷۰) و دور دنیا در هشتاد روز (۱۸۷۲) هر دو اثر ژول ورن، هایدی، اثر ژوانا اسپایری^(۴)، از زبان آلمانی (۱۸۹۴) و ماجراهای پینوکیو، اثر کارلو کولودی (کارلو لورنزینی)^(۵)، از ایتالیایی (۱۸۹۱).

آغاز قرن جدید، با ترجمه عناوین مختلفی مصادف بود که هنوز هم بخشی از آثار کلاسیک هر مجموعه‌ای محسوب می‌شوند. این عناوین عبارتند از: ماجراهای شگفت‌انگیز نیلز، اثر سلما لاگرف^(۶)، از سوئدی (۱۹۰۷)، بامی، اثر فلیکس سالتن^(۷)، از آلمانی (۱۹۲۹)، امیل و کارآگاهان، اثر امیل کاستنر^(۸)، از آلمانی (۱۹۳۰) و داستان بابار، اثر ژان دو برانهوف^(۹)، از فرانسوی (۱۸۹۱).

دوره بعد از جنگ دوم جهانی، دوره‌ای است که مشخصه آن آشوب شدید، ناکامی بین‌المللی، سیاست‌های نوسازی درون‌نگر و فقدان عمومی ارتباط‌های ادبی است. دیوار برلین که نمادی از پرده آهنین بود، باعث شد جریان تبادل اطلاعات درباره زندگی، در بسیاری از کشورهای اروپای شرقی متوقف شود و این کشورها نتوانند درباره

کشمکش‌های دوران جنگ، به تبادل نظر بپردازند. اثر مستمر دوران بعد از جنگ، احساس نیاز به عناوین مورد علاقه مردم را تشدید کرد. بدون شک، ترجمه انگلیسی کتاب «یادداشت‌های دختری جوان»، اثر آن فرانک^(۱۰)، در سال ۱۹۵۳، فرصتی بی‌نظیر برای کودکان و بزرگسالان فراهم آورد تا در قبال انسان به بینشی دست یابند. چشم‌انداز خوش‌بینانه‌ای که او [در کتاب خویش] ارائه می‌کند، سبب الهام گرفتن بسیاری از خوانندگان می‌شود. این واقعیت که جنگ، صغیر و کبیر نمی‌شناسد، در داستان پناهگاه، اثر مارگوت بناری ایزبرت^(۱۱) (آلمانی، ۱۹۵۳) که روایتی از تجربه‌های خانواده‌ای آلمانی است، به تصویر در آمده.

این که آدمی بتواند خود و سُننش را به سُخره گیرد، از اهمیت یکسانی برای کودکان و بزرگسالان برخوردار است و شاید بهترین نمونه، کتاب بی‌بی جوراب‌بلند، اثر استرید لینگرن^(۱۲) (۱۹۵۰) پس از آن، کتاب اوی کوچولو^(۱۳)، اثر ادیت آنرستاد^(۱۴) (سوئدی ۱۹۵۷) باشد.

در دو دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۸۰، ناشران به علت وجود فضای مناسب‌تر، افق دید گسترده‌تری پیدا کردند و «عهد نویدبخش» ترجمه شکل گرفت. شمار

۱. Chapbooks، کتاب‌های کوچک حاوی داستان، ترانه و بند و اندرز - م.

2. Anderson
3. Heinrich Hoffmann
4. Johanna Spyri
5. C. Collodi (Carlo Lorenzini)
6. Selma Lagerlofff
7. Felix Salten
8. Emil Kastner
9. Jean de Brunhoff
10. Anne Frank
11. Margot Benary-Isbert
12. Astrid Lindgren
13. Little O
14. Edith Unnerstad

داستانی است از نوجوانی که در ساختمانی ویران، به انتظار بازگشت پدر است و این کتاب دوران بعد از جنگ را به تصویر کشیده. دو کتاب مصور طراحی شده برای بزرگسالان، کمک کرد تا تأثیرهای جنگ بر مردم بهتر به نمایش درآید. این دو کتاب که یکی از آن‌ها شرحی از بیماران هیروشیماست، اثر توشی ماروکی^(۱۱)، با نام هیروشیما نه، پایکه^(۱۲) (ژاپن، ۱۸۸۲)^(۱۳) و دیگری، تصویری است از صحنه متغیر جنگ در شهری کوچک در جنوب آلمان، اثر کریستویی گالانز^(۱۴) و روبرتو اینانستی^(۱۵)، با نام رُز بلانسی (ایتالیایی، ۱۹۸۵).

در این مدت، بسیاری از نویسندگان، مشکلات اجتماعی دوران خود را دست‌مایه کار قرار دادند. اگر چه آثار این نویسندگان، در مقایسه با آثار همقطاران انگلیسی و آمریکایی، چندان جنگی به دل نمی‌زند، موضوع‌های زیر در آنها بیان شده است: پنهان کردن برادری آشفته ذهن، به منظور جلوگیری از خانه‌نشین کردن او، چنان چه در کتاب

1. L. W. Kingsland

2. Hans Peter Richter

3. Heinz and Gunter

4. Jap Ter Harr

5. Yevgny Ryss

6. Vasil Bykov

7. Evert Hartman

8. Else Pelgrom

9. Alki Zei

10. Uri Orlev

11. Toshi Maruki

۱۲. Hiroshima No Pika. پایکه، جانوری است از خانواده Ochotona که نوعی جوونده کوچک، با گوش‌های کوچک و فاقد دم و از خورشاندان خرگوش است که در آسیا و شمال آمریکا وجود دارد. - م.

۱۳. تاریخ صحیح به نظر نمی‌رسد. - م.

14. Christophe Gallanz

15. Roberto Innocenti

زیادی از کتب ترجمه شده به انگلیسی در این مدت، در اصل، ترجمه کتب اروپای شرقی بود (وایت ۱۹۹۱) و در میان آن‌ها کتاب‌هایی هم درباره جنگ به چشم می‌خورد. بدون شک، کتاب من دیوید هستم (دانمارکی، ۱۹۶۵، مترجم ال. دبلیو کینگز لند^(۱)) و کتاب فردریک، اثر هانس پیتر ریشتنر^(۲) (آلمانی، ۱۹۷۰)، اولی درباره سفری در زمان جنگ در اروپا و دومی شرح حالی از دو پسر بچه آلمانی که یکی از آن‌ها نژادی یهودی هم دارد، مشهورترند.

ریشتنر، دو شرح حال شایان توجه دیگر نیز از زندگی در دوران رایش سوم به دست داده است: کتاب من آن جا بودم (۱۹۷۲) که در آن دو دوست، به نام‌های هاینز و گونتر^(۳)، شاهد تغییر عادات و رسوم قومی [خویش‌اند]، کتاب دیگر، روزگار سربازان جوان (۱۹۷۶) است و در آن ریشتنر، شرحی واقعی و به یاد ماندنی، از سه سال تقلای سخت افسری ۱۷ ساله در نجات جان خود، در دوران جنگ ارائه نموده است. در کتابی از جپ تر هار^(۴) با نام بوریس (دانمارکی، ۱۹۷۰) نیز شرحی از محاصره شهر لنینگراد آمده. یوگنی ریس^(۵) نیز در کتاب خود، جست‌وجو در پشت خط (روسی، ۱۹۷۴) به شرح حال پارتیزان‌ها پرداخته و واسیل بیگف^(۶)، در کتابش با نام گروه گرگ‌ها (روسی، ۱۹۸۱) داستان فرار پسر بچه‌ای را از خطوط دشمن شرح داده و نیز می‌توان اثر جنگ را بر دوستی افراد، در کتاب جنگ بدون رفقا (هلندی، ۱۹۸۲)، اثر اورت هارتمن^(۷) و زمستانی که زمان هم یخ زده بود (هلندی، ۱۹۸۸)، اثر السی بلگرام^(۸) مشاهده کرد. در کتاب سیگارفروشی‌های میدان تری کلاسس (لهستانی، ۱۹۷۵)، شرحی از زندگی محله‌های فقیرنشین لهستان و شرح کاملی از زندگی نوجوانان آتنی، در دورانی که شهر [آتن] در اشغال آلمانی‌ها بود، در کتاب جنگ پترو (یونانی، ۱۹۷۲)، اثر آلکی زی^(۹) ارائه شده است. کتاب جزیره‌ای در ببرد استریت (عبری، ۱۹۸۳)، اثر اوری آرف^(۱۰).

آمریکا و در کتاب صدای قدم‌های ازدها (یونانی، ۱۹۷۹)، اثر الکی زی^(۱۶)، با اشغال یونان به دست فاشیست‌ها در سال ۱۹۳۶.

داستان‌هایی که ماجرای آن‌ها حول محور شخصیت‌پردازی استوار است، عبارتند از: دو رُمان از سینی رز^(۱۷)، با نام‌های پالگا (دانمارکی، ۱۹۷۱) و نفرین لگوناگراندی (هلندی، ۱۹۷۳) که محل وقوع آن‌ها کشور کلمبیا است، پلنگ (دانمارکی، ۱۹۷۵)، اثر سیسیل بودکر^(۱۸) و مرز سبز، اثر ولفگانگ گرنر^(۱۹) (آلمانی، ۱۹۷۷)، چند داستان با اهمیت دیگر عبارتند از داستان خیالی خانواده فنلاندی مامترول (سوئدی، ۱۹۶۵) و قسمت‌های بعدی آن، قصه‌هایی دیگر از قبیل زمانی که نیمه خدایان می‌روند، اثر هانیلور والنکاک^(۲۰) (آلمانی، ۱۹۷۶)، درباره امکان احیای مجسمه یک الهه یونانی و رمان آسیاب شیطانی (آلمانی، ۱۹۷۳)، اثر آتفرید پروسلر^(۲۱) که حال و هوای شیطانی آسیاب، شاگردان را به دام می‌اندازد و آن‌ها را به

فریس باستاد^(۱)، با نام کاری به تدی نداشته باش (نروژی، ۱۹۶۷) آمده، شرحی از درد فزاینده دختری در کتاب میا، (سوئدی، ۱۹۷۴) و پسری در کتاب اتافی از خودش (سوئدی، ۱۹۷۶) هر دو اثر گابیل بکمن^(۲)، [شرحی از زندگی] پسر بچه‌ای با معلولیت ذهنی در کتاب دلفین‌ها در شهر (سوئدی، ۱۹۷۶) اثر بوکاریلان^(۳)، پرستار بچه‌ای که برای مادری پرستار کار می‌کند، در بابای شب (سوئدی، ۱۹۷۱) اثر ماریا گریپ^(۴)، والدینی سالخورده در اماً (آلمانی، ۱۹۷۷)، اثر پیتر هارتلینگ^(۵) و به امید دیدار پدر بزرگ (آلمانی، ۱۹۸۱) اثر ایلفی دانلی^(۶)، ساختار رو به تغییر خانواده در کتاب وُلنی در عوض پدر بود (سوئدی، ۱۹۷۴)، اثر کرسستن توروال^(۷)، خواستگاری رفتن مادر (آلمانی، ۱۹۸۳)، اثر کریستین ناستلینگر^(۸) و چگونه رفتای کوچولو را تور زد (روسی، ۱۹۷۹)، اثر بوریس ژیتکف^(۹).

در این دوره، توسل به تاریخ، خیال و وهم و ماجرا نیز در ترجمه‌ها نمود یافت. در کتاب‌های زیر، خوانندگان جوان، با مسایل یاد شده آشنا می‌شوند. در کتاب قصه‌ای قدیمی و حک شده بر سنگ (روسی، ۱۹۷۳)، اثر ا. لیتنوسکی^(۱۰)، با هراس قبیله‌ای از تغییر در روش‌های زندگی در سیبری ۴۰۰۰ سال قبل، در کتاب در سرزمین اور (آلمانی، ۱۹۶۹)، اثر هانس بومان^(۱۱)، با حفاری در شهر باستانی قسطنطنیه، در کتاب بچه‌های گلاس بلور (سوئدی، ۱۹۷۳)، اثر ماری گریپ^(۱۲) با سوئد دوران قرون وسطی، در کتاب دختر پادشاه (فرانسوی، ۱۹۸۰)، اثر سوزان مارتل^(۱۳)، با ورود زنان جوان به منظور ازدواج با تاجران خزر در نیو فرانس (کبک)، در کتاب [جنگ اسب] (The Battle Horse) (سوئدی، ۱۹۸۱)، اثر هاری کولمان^(۱۴)، با بقای محیطی نو وسطایی، در کتاب سفر طولانی لوکاس بی (آلمانی، ۱۹۸۵)، اثر ویلی فارمان^(۱۵)، با مهاجرت به ایالات متحده

1. Friis-Bastad
2. Gunnel Beckman
3. Bo Carpelan
4. Maria Gripe
5. Peter Hartling
6. Elfie Donnelly
7. Kerstin Thorvall
8. Christine Nöstlinger
9. Boris Zhitkov
10. A. Linevski
11. Hans Boumann
12. Marte Gripe
13. Suzanne Martel
14. Harry Kullman
15. Willi Fahrman
16. Alki Zei
17. Siny Rose
18. Cecil Bödker
19. Wolfgang Korner
20. Hanelore Valencak
21. Otfried Preussler

فروش بالای کتب میان آمریکا و انگلستان، همگی باعث شد تا شمار ترجمه‌ها در سطح پایین نگاه داشته شود. این وضع، علی‌رغم دید بازتر در قبال جهان وطنی در آمریکا، به حال خود باقی است.

با وجود تعداد کم عناوین ترجمه شده، در چندین زمینه، رشد وجود داشته است. افزایش چشمگیر در ترجمه کتاب‌های اطلاع‌رسانی، به ویژه با تأکید بر کتاب‌های تاریخ طبیعی، به چشم می‌خورد که می‌توان به عناوین زیر اشاره نمود: دو کتاب لینی نی در باغ مونه (سوندی، ۱۹۸۷) و سالنامه لینی نی، اثر کریستینا بژورک^(۹)، جغدهای طویله (آلمانی، ۱۹۹۲)، اثر ولفگانگ اپل^(۱۰)، تولد هامسترها (آلمانی، ۱۹۸۵)، زندگی لیدی باگ (آلمانی، ۱۹۸۶) و مگس خانگی (آلمانی، ۱۹۹۰)، اثر هایدروس^(۱۱) و آندراس فیشر - ناگل^(۱۲)، خوکچه آزمایشگاهی (آلمانی، ۱۹۹۲)، اثر الیک هانسن^(۱۳)، تولد یک کره اسب (آلمانی، ۱۹۸۶) اثر هانس - هاینریش ایزنبارت^(۱۴) و یک هفته با لئوناردو داوینچی (فرانسوی، ۱۹۹۳)، اثر روزابیانکا اسکیرا و نتوری^(۱۵).

یکی از علائم این دوره، فروش پایین ادبیات داستانی، حتی به زبان انگلیسی است. با این حال،

1. Otfried Preussler
2. Anatolii Aleksin
3. Susi Bohdal
4. Max Bolliger
5. Achim Broger
6. Bodil Hagbrink
7. Ruth Hurliman
8. Jürg Steiner
9. Christina Bjork
10. Wolfgang Eppte
11. Heiderose
12. Andreas Fischer-Nagel
13. Elig Hansen
14. Hans-Heinrich Isenbart
15. Rosabianca skira-Venturi

کلاغ سیاه بدل می‌کند.

این دوره همچنین، شاهد معرفی شخصیت‌های قوی و روابط آن‌هاست. دوستی پسری سوئدی با آدمی خانه به دوش، دستمایه داستانی است از آسترید لینگرن (سوئدی، ۱۹۶۰)، با نام راسموس و مرد آواره. در داستان دوستان غرب (آلمانی، ۱۹۸۲)، اثر الی دانلی نیز پیرزنی با دختری جوان دوست می‌شود. در سه داستان زیر شخصیت‌هایی طنزآمیز به چشم می‌خورند: دزدی ناشی در داستان سارق هاتز پلاتز (آلمانی، ۱۹۶۴)، اثر آتفرید پروسلر^(۱)، بچه‌ای که همیشه در کارهایش عقب می‌ماند، در داستان بچه دیرزاده - A Late horn child (روسی، ۱۹۷۱)، اثر آناتولی آکسین^(۲) و پسر بچه‌ای کاملاً مبادی آداب و مطابق خواست و نظر والدین، در داستان کُنزاد (آلمانی، ۱۹۷۷)، اثر کریستین تاستلینگر.

در این دوره طلایی ترجمه، شاهد افزایش ترجمه حرفه‌ای کتب مصور هنری هستیم. در این میان، کتبی از هنرمندانی نامور، چون سوزی بودال^(۳)، با نام موش و گربه بزرگ (آلمانی، ۱۹۸۲)، ماکس بولیگر^(۴)، با نام جشن نردغول‌ها (آلمانی، ۱۹۷۵)، هانس بومان، با نام مسابقه خرگوش صحرائی، آخیم بروگر^(۵)، با نام کازیمیر غرب (آلمانی، ۱۹۷۶)، بودیل هاگبرینک^(۶)، با نام بسجه‌های لاپلند (سوئدی، ۱۹۷۸)، روت هارلیمان^(۷)، با نام موش و گربه‌ای که هم‌خانه بودند (آلمانی، ۱۹۷۴) و یورگ اشتاینز^(۸)، با نام جزیره خرگوش (آلمانی، ۱۹۷۸) قابل ذکرند.

اوضاع در نیمه دهه ۱۹۸۰ تغییر کرد و در همان حال که در اروپا، تبادل عناوین ترجمه ادامه یافت، در کشورهای انگلیسی زبان، این تبادل تقریباً به طور کامل، با سایر کشورهای انگلیسی‌زبان بود. وضعیت سخت اقتصادی، تجربه فروش نکردن ترجمه‌ها در گذشته، گرایش‌های انزواگرایانه حاکم در انگلستان و

چندتایی رمان ترجمه شد؛ از جمله رمان در طول مسیر (عبری، ۱۹۹۱)، اثر تامار برگمان^(۱)، درباره درماندگی کودکی خردسال که در پی خانواده‌اش در اتحاد جماهیر شوروی برآمده، رمان قایم موشک (هلندی، ۱۹۹۱)، اثر ایدا ووس^(۲) که توصیفی است از دوستی‌های متغیر دختری هلندی و یهودی تبار، رمان چوب‌های زیربغل، اثر پیتر هارتلینگ که دربارهٔ دغدغهٔ خاطر کهنه سربازی معلول نسبت به پسر بچه‌ای آواره است، رمان لیدیا، ملکهٔ فلسطین (عبری، ۱۹۹۳)، اثر اوری اورلف که دربارهٔ سرگذشتی دختر جوانی از رومانی است که به فلسطین نقل مکان داده شده، رمان آخرین بچه‌های شونیورن (آلمانی، ۱۹۸۸)، اثر گادران پاسوانگ^(۳)، دربارهٔ حمله اتمی و سرانجام، رمان پرنده کاغذی (آفریقایی، ۱۹۹۱)، اثر ماریتا مارتن^(۴)، دربارهٔ زندگی در آفریقای جنوبی.

کتاب مصور ترجمه، دیدگاه‌های تازه‌ای فراهم می‌آورند که برخی از آنها عبارتند از شاهزاده در باغچه سزیکاری (هلندی، ۱۹۹۳)، اثر مارگاریت هیمان^(۵)، دو منظره ژاپنی در شهر پدربزرگ (ژاپنی، ۱۹۹۱)، اثر تاکایی نومورا^(۶)، تورباغه عاشق (هلندی، ۱۹۸۹)، اثر ماکس ولتیوج^(۷) و جنگل استوایی‌ام را حفظ کن (اسپانیایی، ۱۹۹۲)، اثر مونیکا زاک^(۸).

گرایش تدریجی بعدی، افزایش علاقه ناشران کشورهای انگلیسی زبان، به [انتشار] شعر است. این گرایش تا دهه ۱۹۹۰ محدود بود و مجله کریکت، از حامیان سرسخت آن محسوب می‌شد. اخیراً امپراتریس میچیکو^(۹)، کتاب حیوانات: اشعار منتخب (ژاپنی، ۱۹۹۲)، اثر میچیو مادو^(۱۰) را ترجمه کرد و علاقه زیادی به شعر برانگیخت.

هر چند تاریخ کتب ترجمه شده به انگلیسی، هیچ گاه اثری شاخص در صنعت نشر بر جای نگذاشته، مع‌هذا شاهد روند افزایش ثابت ترجمه عناوین مختلفی هستیم و اگر جست‌وجو کنیم، با

ترجمه‌هایی با کیفیت خوب مواجه خواهیم شد. مورین وایت^(۱۱)، در بررسی بیش از ۵۸۰۰۰ مدخل در کتب موجود کودکان، به این نکته پی برد که ۵۷۲ مورد از کتاب‌های ترجمه شده کودکان، در دسترس است. البته در این میان، تنها ۱۳۱ مورد موفق بوده است (به این معنی که بیش از چهار سال برای فروش موجود بوده یا در بررسی‌های کتاب، نظری مثبت برانگیخته‌اند). در این مداخل، ۲۵ مورد اثر کلاسیک و ۴۲ مورد فولکلور وجود داشته است.

مسائل دخیل در ترجمه برای کودکان

در میان ناشران علاقه‌مند و غیرحرفه‌ای و نیز ناشران پول‌پرست، نظری شایع وجود دارد مبنی بر این که هر کس بتواند از عهده صحبت کردن و خواندن زبانی خارجی برآید، می‌تواند به نحوی مؤثر، کتب کودکان را از آن زبان به زبان انگلیسی برگرداند. این افسانه است. مثلاً، اگر چه کتب مصور، در مقایسه با رمان کوتاه‌تر است، به مترجمی خاصه زبردست نیاز دارد تا بتواند با خوشه‌چینی، به سرشت نویسنده و نیت تصویرگر کتاب راه یابد. واژگان ارزشی والا دارند و هر واژه، باید چنان دقیق باشد تا از عهده انتقال ظرایف داستان و معنی برآید. کتاب تصویرگر آلمانی، هلم هاین^(۱۲)، از این جمله است. آثار اولیهٔ او که به سبب تصاویر هیجان‌انگیزش معروف

1. Tamar Bergman
2. Ida Vos
3. Gudrun Pausewang
4. Maretha Maarten
5. Margriet Heyman
6. Takaaki Nomura
7. Max Velthuij
8. Monika Zak
9. Empress Michiko
10. Michio Mado
11. Maureen White
12. Helm Heine

در مورد جایزه انجمن کتابخانه آمریکا، با نام Batchelder^(۱) برای بهترین ترجمه منتشر شده در ایالات متحده آمریکا، این جوایز به شرکت‌های انتشاراتی داده می‌شود و نه به مترجم (این حتی در مورد جوایز معروف نیوبری^(۲) یا کالدیکوت^(۳) نیز صدق می‌کند که جای بسی تأسف دارد). تنها در موقعیت‌هایی نادر، به هنگامی که مجموعه‌هایی تلویزیونی براساس ترجمه‌ای ساخته می‌شود، مانند کتاب‌های مومینترال، کمک حمایتی گسترده‌ای صورت می‌گیرد.

یکی از عوارض جانبی تولید همزمان کتب مصور سایر کشورها، این است که نویسندگان و تصویرگران با تنزل معیارهای فرهنگی‌شان، آثاری که ماهیتی کلی‌نگر دارند، تولید می‌کنند و اگر به تغییر ویرایشی نیازی باشد، این تغییر از یک فرهنگ به فرهنگی دیگر اندک است. این تغییر در مورد نویسندگان، به حذف اشارات مکانی خاص، اسامی شخصیت‌ها، کاربرد دقیق اشیای عادی و جزئیات خاص و محدود به رسوم فرهنگی منجر می‌شود. به طرق مشابه، این نگرانی وجود دارد که نویسندگان یا تصویرگران، آثاری بیش از حد خنثی بیافرینند که سبب رنجش هیچ خواننده‌ای نشود. متأسفانه، این آثار نه پربار است و نه محرز.

در ترجمه کتب کودکان، دو عامل مؤثر وجود دارد: نمایشگاه‌های کتاب و مفهوم تولید همزمان کتاب. هدف اصلی نمایشگاه کتاب، فراهم آوردن فرصتی برای ناشران است تا به خرید و فروش حقوق کتب بپردازند. بزرگ‌ترین نمایشگاه کتاب جهان، نمایشگاه کتاب فرانکفورت است که در پاییز هر سال برگزار می‌شود؛ اگر چه کتب کودکان، تنها بخشی کوچک از این نمایشگاه و تأثیر آن نسبتاً

بود، به سبب یک‌نواختی متن انگلیسی آن، با انتقادهایی گسترده مواجه شد. ابتدا ناشر آلمانی، به ویرایش سملحی ترجمه خام بسنده کرد، اما عناوین بعدی را مترجمی حرفه‌ای ترجمه کرد و تحسین زیادی برانگیخت.

مشکل مهمی که در زمینه کیفیت [ترجمه] وجود دارد، آن است که به طور نسبی، تعداد اندکی از کتاب‌های کودکان و در زمینه ترجمه کمتر، توجهی جدی برمی‌انگیزند. پس، شاید بتوان این طور نتیجه‌گیری کرد که بخش اعظم سؤال‌های اساسی، مثل «آیا به واقع، ترجمه‌ای خاص را باید به نویسنده‌ای که به زبان دیگر [آن اثر را نوشته] اسناد کرد یا نه»، بی‌پاسخ مانده است.

هزینه‌ها نیز با اهمیت‌اند. ترجمه‌ها پرخرج‌اند؛ با آن که به ندرت درباره هزینه ترجمه‌های علمی، نظری ابراز می‌شود، عدم درک واقعی و میزان کشش بازار ترجمه ادبیات کودکان، به ناشران اخطار می‌دهد که احتمال دارد بازگشت مناسبی از سرمایه خرج شده، به دست نیاید. برخی از کشورها، نظیر آلمان، سوئد و هلند ژانسن‌هایی دارند که در زمینه هزینه‌های ترجمه، به ناشران انگلیسی کمک می‌کنند. با این حال، در سال‌های اخیر، کاغذبازی‌های اداری دخیل در کار درخواست کمک، چنان پیچیده و دشوار شده که در واقع، به دلیل آن که هزینه‌ها بسیار سرسام‌آور بوده، این روند چون مانعی بر سر راه افزایش تعداد ترجمه‌ها عمل کرده است.

اعتقاد غالب ناشران، آن است که ترجمه‌ها فروش خوبی ندارند که به احتمال زیاد، نفوس بد زدن است. چرا ترجمه‌ها فروش خوبی ندارند؟ چه نوع راهبردهایی به کار برده شده تا تضمین کند که ترجمه‌ها فروش خوبی دارند؟ عموماً، ناشران کشورهای انگلیسی زبان، کمک تبلیغی زیادی به ترجمه‌ها اختصاص نمی‌دهند. جوایز مربوط به ترجمه یا با تبلیغ گسترده‌ای مواجه نمی‌شود و یا

1. American Library Association's Batchelder

2. Newbery

3. Caldecott

اندک است. مهم‌ترین نمایشگاه کتابی که به کتب کودکان اختصاص دارد، در بهار هر سال، در شهر بولونیای^(۱) ایتالیا برگزار می‌شود. این نمایشگاه که به کتب کودکان اختصاص دارد، در حدود ۱۲۰۰ ناشر را از نقاط مختلف جهان، گرد هم جمع می‌کند. این نمایشگاه آینه تمام‌نمای کتب جدید و میزبان یکی از مسابقه‌های مهم تصویرگران کتاب است. کار فروش کتب در این نمایشگاه، مستلزم برنامه‌های فشرده است. به دلیل کمبود زمان، رانگهای^(۲) بسیاری از عناوین داستانی و نسخ تاخورد و آماده صحافی عناوین کتب مصور، به همراه ترجمه‌ای خام، اغلب از پیش فرستاده می‌شوند تا در کار تصمیم‌گیری، سهولت ایجاد شود.

موفق‌ترین عناوین برای فروش، در کار تولید همزمان، کتب مصور است. هنر کتاب را می‌فروشند! جای هیچ شکی نیست که ویراستاران، براساس حس هنری، اعتبار هنرمند و گیرایی عاطفی و آنی اثر، سریع‌تر دست به انتخاب می‌زنند. آنها مشکل چندان از بابت کیفیت متن ترجمه ندارند. ترجمه‌ای خام، به آنها دیدی کلی می‌دهد و بعداً می‌توانند ترجمه را ببیرایند. در زمینه ادبیات داستانی، لازم است خواننده‌ای را به کار گرفت و از او خواست کتاب را به زبان اصلی بخواند و سپس امکان بالقوه موفقیت فروش آن در بازار را در گزارش خود گواهی دهد. به این دلیل، فروش عناوین داستانی به طرز قابل ملاحظه کم است.

یکی از جنبه‌های ویژه نمایشگاه کتاب بولونیا، حضور بسیاری از افراد حرفه‌ای شاغل در این زمینه است؛ ویراستاران، کارگزاران ادبی، استادان و منتقدان. این افراد، اغلب درباره کتاب‌هایی که می‌بینند و گمان می‌کنند توان بالقوه برای ترجمه و فروش دارند، گزارش‌هایی می‌نویسند و آنها را به دفاتر انتشاراتی ارسال می‌کنند. همچنین، این نمایشگاه یکی از سه جایزه اصلی و جهانی هیأت

داوران را برای تصویرگری در اختیار دارد. دو جایزه دیگر، عبارتند از جایزه هیأت بین‌المللی کتب کودکان و نوجوانان^(۳) با نام هانس کریستیان آندرسن و جایزه سیب طلایی دوسالانه بین‌المللی براتیسلاوا^(۴). مجموعه تصاویر کتب کودکان بولونیا، علاوه بر این که در فهرستی سالانه به چاپ می‌رسد، در نمایشگاه ویژه به نمایش گذاشته می‌شود. همزمان، آثار برندگان نمایشگاه که به دریافت جوایز متعددی در زمینه تصویرگری و گرافیک نائل شده‌اند، به نمایش گذاشته می‌شود. این فعالیت‌ها در فرایند ترجمه مهم است؛ چون ناشران و ویراستاران که در پی کشف استعدادهای جدید هستند، به بررسی این فعالیت‌ها می‌پردازند. اغلب، براساس بررسی و اظهارنظر شخص ویراستار، تولید همزمان کتاب در این نمایشگاه پا می‌گیرد.

تکناترین و عمده‌ترین تحول در صنعت بین‌المللی نشر کتب کودکان، افزایش چشمگیر تعداد کتاب‌های تولید همزمان بوده است. ناشران اروپایی در تولید همزمان، دارای سنتی طولانی هستند. این کار به آن‌ها اجازه می‌دهد کتبی مصور، با کیفیتی عالی، چاپ کنند. تعداد و حجم نسخ چاپی، بستگی مستقیم به هزینه واحد برای چاپ کتاب دارد. البته، تنها در پانزده سال گذشته بوده است که کشورهای انگلیسی زبان، در حجمی وسیع، چاپ همزمان را به اجرا گذارده‌اند. در حال حاضر، با استفاده از فن‌آوری جاری در صنعت چاپ، امکان چاپ در ابعاد وسیع و نیز چاپ

1. Bologna

۲. galley. سینی فلزی برای قرار دادن حروف چیده شده. م.

3. International Board on Books for the Young (IBBY)

4. Bratislava International Biennial of Illustration's (BIB)

می‌شناسد و این آثار را در زمرهٔ جوایز خود قرار می‌دهد. هر یک از بیش از شصت گروه این هیأت، می‌تواند نام مترجمی را که ترجمهٔ کتاب کودک او ممتاز شناخته شده، در فهرست نامزدهای دریافت گواهینامه افتخار این هیأت قرار دهد. در سال ۱۹۹۴، مترجمانی از کشورهای آرژانتین، اتریش، بلژیک، برزیل، بلغارستان، کلمبیا، جمهوری چک، دانمارک، استونی، فرانسه، آلمان، یونان، اندونزی، ایران، اسرائیل، ایتالیا، ژاپن، مکزیک، نورژ، روسیه، جمهوری اسلوواکی، اسلوانی، آفریقای جنوبی، اسپانیا، سوئد، سوئیس، آمریکا و ونزوئلا به دریافت این جایزه مفتخر شده‌اند. هر یک از این مترجمان، در کنگره جهانی این هیأت که در برلین برگزار شد، به دریافت گواهینامه نائل آمد. فهرستی خاص از کتبی که مفتخر به دریافت جایزه این هیأت شده‌اند، چاپ و در سرتاسر جهان توزیع می‌شود.

[درست است که] توجه بیشتری به اهمیت ترجمه برای کودکان و نوجوانان مبذول شده است، ولی در خود این رشته، موضوع‌های بی‌شماری وجود دارد که باید نویسندگان، مترجمان، ناشران، مُربیان و کتابداران آنها را مدنظر قرار دهند. مترجم حرفه‌ای باید با ارزش شمرده شود و صرف هزینه‌های اضافی را برای تحقق ترجمه‌ای با کیفیت عالی، نباید پول هدر کردن دانست. همچنین، راهبردهای بازاریابی باید بهبود یابد و از تنوع، به‌طور گسترده حمایت شود. مترجمان نیازمند آن هستند تا به دلیل سهمی که برعهده دارند، در سطحی گسترده‌تر به رسمیت شناخته شوند.

1. The Schlegel-Tieck
2. John Florio
3. Scott Moncrieff
4. PEN
5. Ake Holmber
6. Liselotte Remane
7. Lyudmila Braude

صفحات جداگانه پنج‌رنگ وجود دارد. برای چاپ متون نیز لحظه‌ای درنگ، برای تعویض فیلم سیاه و سفید کافی است. بنابراین، یکی از هزینه‌های ترجمه، به طرز چشمگیر کاهش می‌یابد.

اغلب، این احساس وجود دارد که مترجمان، قهرمانانی ناجور در صحنه بین‌المللی ادبیات کودکان هستند. آنها به ندرت از آن شهرت و تصدیقی که سزوارش هستند، برخوردارند؛ اگرچه چندین جایزه وجود دارد. انجمن مترجمان در لندن، کار اهدای چهار جایزه زیر را برعهده دارد: جایزه اشگل - تیک^(۱) که هر ساله، به بهترین ترجمه از اثری ادبی داده می‌شود که به زبان آلمانی در قرن بیستم ترجمه شده و ناشری انگلیسی آن را چاپ کرده باشد، جایزه ژان فلوریو^(۲)، برای ترجمه اثری از زبان ایتالیایی، جایزه اسکات مانسریف^(۳)، برای ترجمه اثری از فرانسه و جایزه برناردشاو، برای ترجمه اثری از پرتغالی. سایر جوایز عبارتند از جایزه پن^(۴) آمریکا، جایزه آکادمی سوئد برای ترجمه و جایزه شورای ترجمه‌های کانادا. آثار کودکان، به ندرت، توجهی جدی برمی‌انگیزند و یا مترجمان‌شان به رسمیت شناخته می‌شوند.

تنها و مهم‌ترین جایزه‌ای که به یک مترجم، برای ترجمه کتاب کودک داده می‌شود، جایزه ترجمه آسترید لیسندگرن است. فدراسیون بین‌المللی مترجمان، حامی این ترجمه است و هر سه یا چهار سال، به ترجمه‌ای با کیفیت عالی یا به مجموعه آثار یک مترجم اهدا می‌شود. برندگان این جوایز، عبارتند از آکی هولمبر^(۵) (سوئد) (۱۹۸۱)، پاتریشیا کرامپتون (انگلستان) (۱۹۸۴)، لیزولتی ریمانی^(۶) (جمهوری دمکراتیک آلمان) (۱۹۸۷)، آنتی بل (انگلستان) و لودمیلای برودی^(۷) (اتحاد جماهیر شوروی سابق) (۱۹۹۰).

هیأت بین‌المللی کتب کودکان و نوجوانان (IBBY)، آثار مترجمان کتب کودک را به رسمیت

نتیجه

تغییرات سیاسی دهه ۱۹۹۰، نه تنها در میان بزرگسالان جهان تردید ایجاد کرد، بلکه در میان کودکان و نوجوانان هم سبب انگیزش حس ناآرامی شد. در زمانی که اقتصاد بازار، بر واحدهای سیاسی بزرگتر و بزرگتر اصرار می‌ورزد، درک و شناخت حس قوی ملی‌گرایی فرهنگی که هم‌زمان وجود دارد، مشکل است. کودکان و نوجوانان، چگونه باید یاد بگیرند که زندگی در سایر مناطق فرهنگی این جهان چگونه است؟ تا به حال، هیچ فرصتی پیش نیامده تا کودکان این نیاز را بیابند و قادر باشند کتب سایر مناطق جهان را بخوانند. مایکل کریگان^(۱)، مقاله‌نویس ضمیمهٔ تحصیلات عالی تایمز، در گزارش خود می‌نویسد: با آن که در سال ۱۹۹۱، تعداد ۶۷۷۰۴ عنوان کتاب به چاپ رسیده، با کمال تعجب، می‌بینیم از این تعداد، تنها ۱۶۸۹ مورد، یعنی ۲/۴ درصد ترجمه بوده است! به این دلیل، او اظهار عقیده می‌کند که در انگلستان «به نظر می‌رسد که ما هنوز هم ملتی هستیم یا شک‌اندیشی اروپایی که به ندرت حاضریم چشم از کتب خود برداریم و آن سوتر را هم نگاه کنیم» (کریگان ۱۹۹۳: ۱۵).

با وجودی که وضع ترجمه در سایر کشورهای انگلیسی زبان، تا این حد به انزوا کشیده نشده، حقیقت آن است که در این کشورها، ترجمه‌های اندکی به چاپ می‌رسد. کمال مطلوب آن است تا کودکان و نوجوانان، بهترین آثار ادبی سایر کشورها را که موجود است، بخوانند. ما راه دشواری در پیش داریم و باید با ادای احترام به ترجمه‌ها و فراهم آوردن بهترین آن‌ها، این کار را انجام دهیم؛ وگرنه بخشی از میراث فرهنگی کودکان و نوجوانان را نادیده انگاشته‌ایم. همه ما که برای بهبود کیفیت ادبیات کودکان می‌کوشیم، باید به پایخیزیم و از دسترسی بیشتر به ترجمه‌های استادانه حمایت کنیم.

- Bell, A. (1980) "Ten years of parcels", *Signal* 11, 31: 20-28.
- Fenton, E. (1977) 'Blind idiot: the problems of translation, Part II', *The Horn Book Magazine* 53, 6: 633-641.
- Jobe, R. (1988) 'Profile: Patricia Crampton', *Language Arts* 65, 4: 410-414.
- (1990) 'Profile: Anthea Bell', *Language Arts* 67, 4: 432-438.
- Kerrigan, M. (1993) 'Words lost in a new landscape: why are so few translations of foreign books popular in English?', *Times Higher Educational Supplement* 1065: 15.
- Ottinen, R. (1991). 'On the situation of translation for the child: the dialogue between text and illustration', *USBBY Newsletter* 16, 1: 13-18.
- Polushkin, M. (1974) 'A few words on translation', *The Horn Books* 50, 4-256-259.

ضمیمه مترجم

در زیر، فهرستی از کتاب‌شناسی آثاری که نام آن‌ها در این مقاله آمده و به فارسی ترجمه شده‌اند، ارائه گردیده است. بدیهی است که این فهرست، کامل نیست و امیدوارم در آینده فهرستی کامل‌تر ارائه شود. م.

— یونیکو، ترجمه هما نبوی، تهران، کورش

۱۳۷۶

— یونیکو، قصه یک آدمک، ترجمه محسن

سلیمانی، تهران، سروش ۱۳۷۷

- هایدی، ترجمه ثریا قصیری، تهران، سیملر، ۱۳۷۶
- هایدی، ترجمه سارا رئیس طوسی، تهران، کتاب‌های دانه، ۱۳۷۲
- هایدی، ترجمه شهین‌دخت رئیس‌زاده، تهران، فردوس، ۱۳۷۸
- بیست هزار فرسنگ زیر دریا، ترجمه اردشیر نیک‌پور، تهران، سروش، ۱۳۷۳
- بیست هزار فرسنگ زیر دریا، ترجمه محسن سلیمانی، تهران، سازمان تبلیغات، ۱۳۷۷
- بیست هزار فرسنگ زیر دریا، ترجمه حمید ریاحی، تهران، پیمان، ۱۳۷۶
- هشتاد روز دور دنیا، دور دنیا در ۸۰ روز، ترجمه فاطمه نقاش، تهران، کوشش، ۱۳۷۶
- دور دنیا در هشتاد روز، ترجمه علی فاطمیان، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۹
- سفر هشتاد روزه به دور دنیا، ترجمه حبیب‌الله صحیحی، تهران، سروش.
- خانواده رایسون «سوئسی»، ترجمه علی فاطمیان، تهران، چشم‌انداز، ۱۳۷۷
- پی‌پی جوراب بلند، ترجمه گلی امامی، تهران، هرمس، ۱۳۷۹، (چ ۲).
- فی‌فی جوراب بلند، ترجمه قاسم صنعت‌نوی، مشهد، جهان اندیشه کودکان، ۱۳۷۴.
- افسانه‌های ازوپ، ترجمه راضیه ابراهیمی، تهران، فرهنگ و هنر، ۱۳۷۸.
- داستان‌هایی از هزار و یک شب، ترجمه اسماعیل شامرووی، تهران، پیمان، ۱۳۷۶.
- شب‌های عرب: سفرهای سندباد، ترجمه حمیدرضا جدیر، تهران، گلستان کتاب، ۱۳۷۵
- برگزیده‌ای از داستان‌های هزار و یک شب، ترجمه محمود احیایی، تهران، ارغوان، ۱۳۷۶.
- داستان‌هایی از هزار و یک و شب: برگرفته از افسانه‌های هزار و یک شب، ترجمه مجید سیف، تهران سپیده، ۱۳۷۶.
- امیل و کارآگاهان، مزگان عبداللهی، تهران، هرمس، ۱۳۷۷.
- راس موس و مرد آواره، ترجمه ملیحه محمدی، تهران، نشر چشمه، ۱۳۷۷.

توضیح

بدون شک می‌دانید که پیدا کردن نشانی این کتاب‌ها، با عنایت به نواقص سیستم‌های فهرست‌بندی کتابخانه‌های ما، عدم یکسانی ترجمه‌های عناوین و چگونگی ضبط اعلام‌های مختلف، بسیار دشوار است و قطعاً به کار تحقیقی گسترده‌ای نیاز دارد. به هر حال، امیدوارم این عذر پذیرفته شود.